

sed ad summum probarent impossibilitatem talium passionum et actionum sibi invicem repugnantium, seu potius probant *replicationem* ab his auctoribus non rite explicari. Omnes enim illae rationes, si efficaces essent, fere aequae valerent contra replicationem cum modo existendi inextenso, quam tamen omnes catholici fide certissimam esse confitentur. Verum, ut praemonui, haec postrema controversia ad praesens institutum, saltem per se et directe, non spectat.

Nihilominus rationes, quibus hanc corporis replicationem secundum extensum existendi modum absolute repugnare sibi persuaserunt, paucis examinemus, simul comprehendendo eas difficultates, quae fieri possent contra ipsam multiplicatam praesentiam existendi modo inextenso, a catholicis omnibus utique admissam ac creditam. Ut praepostera intelligentia, et ex hac promanantes difficultates amoveantur, prae oculis haberi debet duplex principium. a) *Replicatio est vera multiplicatio habitudinis ad locum et relationum ad spatium*, in quibus una substantia seu nominatim unum corpus constituitur. Unde haec habitudo et hae relationes eaque omnia, quae ab habitudine ad locum et spatium pendent, revera ita se habent, ac si multa essent corpora. Contra vero b) quia res manet una numero, etiam *una manet et non multiplicata omnis perfectio independens a relationibus ad locum et spatium*. Sicut ergo eadem numero res quae est in uno loco, est etiam in altero, ita pariter omnis perfectio independens a relatione ad locum, quae inest rei replicatae in uno loco, eadem numero inest in aliis locis omnibus. Omnes fere difficultates reales ex neglecta consideratione duplicis huius principii oriuntur; aliae sunt mere verbales et ex ambiguitate vocum confictae.

Difficultates *a priori* fieri solent huiusmodi: a) quod esset corpus unum in se et simul divisum a se; b) quod esset vel esse posset immensum; c) quod esset circumscriptum loco et simul non circumscriptum. Difficultates *a posteriori*: quod d) corpus idem simul posset moveri et non moveri; quod e) homo idem simul subesse posset affectionibus contrariis; posset enim in uno loco odisse, in

alio idem obiectum amare; proinde hic peccare, illic non peccare; hic mori, illic vivere etc.

Respondebis facile ad 1um, non corpus esse divisum a se ipso, sed loca esse inter se divisa, et relationes ad locum *multiplicatas*, adeoque non quidem unam relationem a se ipsa divisam, sed unam divisam et diversam ab alia. Ad 2um: corpus non est immensum. Immensitas divina a nobis imperfecte explicatur per comparisonem ad alia existentia, ut sit ea divinae naturae perfectio, vi cuius nihil possit existere, quod Deus intima sua praesentia non contineat. Corpus non habet hanc exigentiam, ut praesens sit omnibus quae existere possunt in indefinitum; potest tamen Deus corpus per replicationem reddere praesens semper pluribus existentibus in indefinitum, et proinde etiam absolute loquendo omnibus actu existentibus et aliis aliquando existituris, postquam ea exstiterint. Haec autem non est immensitas corporis sed immensitas divinae omnipotentiae. Lutherani absurde tribuebant communicatam immensitatem divinam corpori Christi, quia docebant, vi unionis hypostaticae exigi et connaturale esse humanitati ac corpori Christi, ut sit ubique, ubi est Verbum cuius est humanitas. Noluerunt scilicet intelligere, quantum inter se differant haec duo, Verbum *quod est homo*, esse ubique, et Verbum *quatenus est homo*, seu humanitatem, per quam est homo, esse ubique. Verbum est ubique non tamen ubique est Verbi humana natura, eo fere modo, quo divinus actus creans et conservans est ubique, non tamen ubique est res creata et conservata seu creatio et conservatio, quatenus est in creatura. Ad 3um respondetur declarando ambiguitatem vocabuli, in qua ludunt adversarii. *Circumscripse* existere proprie et ex usu communi scholarum significat modum existendi per extensionem in spatio, ita ut totum corpus respondeat toti alicui determinato spatio et partes partibus eiusdem spatii. Repugnat utique, ut corpus *secundum unam et eandem praesentiam* existat simul *circumscripse* et non *circumscripse*; sed *si multiplicantur praesentia et relationes ad loca diversa*, nulla est contradictio, ut secundum unam praesentiam in uno loco existat *circumscripse*, secundum aliam praesentiam in loco alio in-

circumscripse. Ceterum adversarii in hac obiectione *circumscriptionem* sumunt alio sensu, ut existentia circumscripta idem sit ac existentia in uno tantum loco, quae alias dicitur modus existendi *definitivus*. Iam hoc sensu dicunt: corpus existeret *circumscripse*, quia hoc est corpori essentielle, et simul *non circumscripse* vel *incircumscripse*. Verum hic assumunt ut principium probationis illud ipsum, quod probare volunt et quod nos negamus, esse scilicet corpori essentielle existere in uno tantum loco. Negamus ergo, hoc sensu corpus Christi existere *circumscripse*, et concedimus existere hoc sensu *non circumscripse*, dum simul est in coelo et sub speciebus eucharisticis; non tamen ideo dici debet existere *incircumscripse*, quia hoc vocabulo posset significari non solum praesentia in pluribus locis, sed *omnipraesentia*, in oppositione non solum *contradictoria* sed *contraria* ad circumscriptionem in sensu ab adversariis usurpato. Ad 4um patet responsio: posset simul moveri et non moveri secundum unam praesentiam in eodem loco, *nego*; posset moveri secundum praesentiam in uno loco et non moveri secundum praesentiam in alio loco, *concedo*. Ad 5um aliqui theologi non recte intelligentes replicationem totum concesserunt, ex absurdo autem, quid mirum, si sequantur absurda? Ex principiis positis totum est negandum; ea enim omnia quae non pendent a loco et relationibus ad spatium, non multiplicantur, sed sunt eadem numero in re replicata, ubicumque illa sit, sicut res ipsa replicata manet una numero. Quidquid intelligit aut vult anima per replicationem praesens e. g. Romae simul et Neapoli, id intelligit et vult una numero anima, sicut ergo non potest Romae simul idem amare et odisse, ita nec potest idem amare praesens Romae et odisse praesens Neapoli. Ceterum cum non nisi Deus, sicut infinita potentia ita infinita bonitas et sapientia, hoc prodigium replicationis possit operari, illud etiam effici non potest nisi modo digno hac infinita bonitate et sapientia; ideoque huiusmodi inquisitionum nimiae subtilitates minus sobriae et minus utiles mihi videntur. Si vacat, legi possunt, cum grano tamen salis, Suarez disp. 48. sect. 4; de Lugo disp. 5. sect. 1. 2. etc.

Corollarium 1. Corpus Christi in Eucharistia non est sicut *in loco*, si hac phrasi intelligitur praesentia *circumscriptiva*, ut partes corporis respondeant distinctis partibus spatii; est tamen in loco seu magis proprie *praesens loco*, quatenus realiter eo substantialiter *hic* est, et non est ubique. Item non est in Eucharistia *definitive*, si hoc nomine intelligitur definitio ad hunc locum, ita ut non sit etiam alibi. Potest tamen dici praesentia *definitiva* eo sensu, quod corpus Christi necessario est intra spatium definitum et non est ubique. Lugo disp. 5. sect. 7. n. 183; cf. s. Thom. 3. q. 76. a. 5; dist. 10. q. 1. a. 3. sol. 1.

Hoc eodem sensu, quod corpus omne, si existit, necessario est alicubi et non est ubique, in comparatione ad Dei omnipraesentiam non autem ad negandum modum existendi inextensum corporis Christi in Eucharistia s. Augustinus dixit: « spatia locorum tolle corporibus, et nusquam erunt; et quia nusquam erunt, non erunt » ep. 187. n. 18. ad Dardan. Pariter quia Manichaei in suo pantheismo stantebant, omnia quae sunt, duplici tantum constare substantia, una bona ex regno lucis, altera mala ex regno tenebrarum, atque ideo etiam concipiebant corpus Christi naturaliter « ubique diffusum, » Augustinus contra hanc *naturalem* corporis Christi praesentiam in multis locis, non vero ad exclusionem praesentiae sacramentalis stantebat: « secundum praesentiam corporalem simul et in sole et in luna et in cruce esse non posset » contr. Faust. l. XX. c. 11.

Corollarium 2. Ex modo existendi inextenso in thesi declarato consequitur: a) nullum corpus posse naturali virtute agere in corpus Christi, prout existit in Eucharistia, et nullis sensibus corpus in statu sacramentali naturaliter posse percipi; haec enim omnia necessario supponunt impenetrabilitatem et resistentiam ad alia corpora in actu secundo exercitam, et consequenter modum existendi extensum (1). Propter eandem rationem sequitur b) Chri-

(1) S. Thomas 3. q. 76. a. 7. ad 2. ait: « oculus corporalis Christi videt se ipsum sub sacramento existentem... Non tamen est simile de alio oculo glorioso, quia etiam ipse oculus Christi est sub hoc sacramento, in

stum Dominum, formaliter ut « dilectione in finem » (Io. XIII. 1.) in hoc modo existendi sacramentali se constituit, non posse *naturali* virtute suae humanitatis exercere actus transeuntes in alia corpora, nec posse, *spectata solum naturali virtute*, animam Christi agere in proprium corpus sive ad motum sive ad exercitium sensuum exteriorum. Hoc theorema omnino consequitur ex modo existendi sacramentali inextenso corporis Christi. Et quod in tali re gravissimum est, docent ita « cum doctore Angelico, Seraphico et Subtili prope omnes » teste Cardinali Cienfuegos (Vita abscondita p. 46.); excipiendi videlicet sunt complures ex schola Nominalium, qui fuerunt in alia sententia. Quamvis haec ita sint, quando agitur de virtute *naturali*; videtur tamen dignitas ss. humanitatis exigere vel certe eius dignitatem decere, ut Verbum supernaturali modo tribuat suae humanitati etiam in hoc statu exercitium sensuum corporis, quantum id mysterio fidei et fini sacramenti congruit. Hanc supernaturalem communicationem actuum visionis et auditionis per sensus ipsos sacratissimi corporis in statu sacramentali quamvis communior sententia theologorum non admittat, ut fatetur Card. Cienfuegos amplissimus eius assertor ac defensor l. c. q. 50; affirmant tamen s. Bonaventura 4. dist. 10. P. 1. a. 1. q. 2. in *contra est*; Ysambertus in 3. q. 76. disp. 4. a. 2. et alii non pauci saltem ut probabilem; simpliciter ut veram Lessius 3. q. 76. a. 7. dub. 2. n. 51; Cornelius a Lapide in Cant. Cantic. II. 9; Gamachaeus, Martinonus, Tannerus; prae ceteris vero tota ingenii contentione, quem nominavi, Card. Cienfuegos, qui ad huius sententiae defen-

quo non conformatur ei alius oculus gloriosus. » Videtur ergo s. Thomas omnino asserere, corpus Christi in statu sacramentali esse visibile oculo corporali ipsius Christi. Propter difficultatem huius doctrinae Suarez (disp. 63. sect. 4. ad finem) conatur verba s. Thomae ita interpretari, ut obiectum visionis non sit corpus *quatenus* est in statu sacramentali, sed corpus *quod* est quidem in sacramento, sed simul est in statu connaturali in coelo, atque adeo solum secundum hunc connaturalem non secundum sacramentalem statum sit Christo ipsi obiectum visionis corporalis. Interpretatio ingeniosa fateor; sed minus vera videbitur, si conferas ipsum S. Th. 4. d. 10. q. 1. a. 4. sol. 1. ad 1.

sionem integrum opus prae grande scripsit « (Vita abscondita seu speciebus eucharisticis velata. » Romae 1728.). Mihi certe haec sententia non propter diserta testimonia Scripturae et Patrum, quae proferuntur parum efficacia, sed propter eius connexionem cum dignitate sacratissimae humanitatis et cum scopo ac fine sacramenti, quo Christus cum suis fidelibus non solum spirituale sed etiam corporale commercium inire voluit, ut loquitur Lessius l. c., videtur probabilissima et pia (1); dummodo tamen non ita defendatur, ac si ea non admissa Christus in sacramento non vivens sed instar mortui concipi deberet, quod quam falsum sit, ex sequentibus apparebit. Nam c) actus immanentes, qui a sensibus non pendent, anima Christi beatissima, in qua sunt omnes thesauri sapientiae et scientiae, haberet omnes in Eucharistia, etiamsi Christus alibi in statu connaturali et in propria specie non existeret. Propter identitatem vero humanitatis, quae una numero simul est in coelo et in Eucharistia, insunt animae etiam in statu sacramentali omnes perceptiones, quas Christus alibi in pro-

(1) Hanc in rem ita scribit Card. Cienfuegos. « Harum operationum notitia acuit miro modo devotionem, nutrit fiduciam, accendit incredibiliter amorem, alit reverentiam, solatium ingerit orantibus in conspectu illius et fovet commercium divinum animarum cum sponso praesente. Etenim quanto confidentius accedet oraturus in templo, ubi patet latenter vivus thesaurus iste, si noverit Christum Dominum ex throno illo audire sensibiliter gemitus suos et videre fletum? Dum non licet vicissim prospicere amatum nec audire sensibiliter gratissimum illius vocis sonitum, quam iucundum debet esse amanti, nosse ab eo se saltem perspicue videri et penitus audiri? » Vita abscond. Praefat. et disp. 2. sect. 1. §. 1. n. 9. Cavendum tamen valde, ne haec exaggerentur et ita accipiantur, ac si ab ista sententia penderet id quod est fide certissimum, esse scilicet nos cum omnibus nostris affectibus cognitioni Christi Domini, etiam quatenus homo et quatenus in statu sacramentali est, intime praesentes et perspectos. Sensus corporei nobis sunt instrumenta necessaria immediate ad cognoscendas res sensibiles, potest tamen cognitio etiam talium rerum haberi nobilior citra perceptiones sensiles, ut patet in puris spiritibus. Huiusmodi igitur superior et nobilior modus cognoscendi independens a sensibus, qui Christi animae etiam quatenus est in sacramento a nemine sanae mentis negatur, per se plane sufficit ad eas omnes cognitiones, quarum causa a Cardinali ad devotionis augmentum exercitium sensuum in statu sacramentali urgetur. Haec nisi teneantur, possent verba Eminentissimi auctoris urgeri ultra limites.

pria specie existens habet ex sensuum exercitio. *d)* Sicut beata humanitas Christi omnia, quae sunt, erant, et erunt, ipsa visione beatifica videt in essentia divina ut in omnium causa exemplari, et videt ea omnia in se ipsis per eam amplitudinem scientiae infusae, quae redemptori generis humani ac iudici vivorum et mortuorum, primogenito omnis creaturae, et centro totius historiae coelestis et terrestris debetur (vide Tract. de Incarnat. th. XLII.), ita profecto omnes hi thesauri beatificae visionis et infusae scientiae sunt in anima Christi, etiam quatenus est in Eucharistia. At praeter has rationes speciali titulo, formaliter ut existens in Eucharistia, ex ipso fine instituti mysterii videt omnia corda hominum, omnes cogitationes et affectus, omnes virtutes et peccata, omnes tum totius Ecclesiae tum singulorum membrorum eius indigentias, labores et angores, persecutiones et triumphos, totam denique vitam externam et internam sponsae suae Ecclesiae, quam carne sua et sanguine suo pretioso nutrit ac fovet; titulo autem triplicato (si fas est ita loqui) in eodem statu sacramentali videt et divino quodam modo sentit cogitationes omnes et affectus, cultum et obsequia, sed etiam iniurias et peccata omnium hominum et velut propinquius suorum fidelium ac proxime ministrorum et sacerdotum suorum, quae immediate ad ipsum hoc ineffabile mysterium amoris referuntur.

Corollarium 3. Sicut Dei Filius in incarnatione exinanivit semetipsum secundum personam divinam non aliquid amittendo, sed assumendo formam servi (Phil. II. 7.); ita modum reperit admirabilem exinanitionis etiam secundum humanam naturam iam exaltatam et glorificatam, non deponendo suam gloriam, sed permanens in gloria simul propter nimiam dilectionem se constituens in mysterio et in modo existendi, quo non solum maiestas divinitatis sed ipsa etiam forma assumpta humanitatis occultatur, ut, sicut hic homo Iesus sola fide credi potest verus Deus, ita sub speciebus eucharisticis in hoc modo existendi sacramentali sola fide credi possit vera caro et verus sanguis, verus Deus-homo Christus Iesus (cf. s. Th. 3. q. 75. a. 1.). Analogias alias nonnullas inter incarnationem et mysterium Eucharistiae habes apud Lessium de perfect. div. l. XII. c. 16. n. 129.

CAPUT II.

DE TRANSUBSTANTIATIONE

THESIS XII.

De dogmate transubstantiationis distincto ab utroque articulo realis praesentiae corporis Christi et absentiae substantiae panis ac vini.

« Catholica doctrina de efficacia consecrationis eucharisticae non ab-
» solvitur professione a synodo Pistoriensi his verbis comprehensa: Chri-
» stum post consecrationem vere, realiter et substantialiter esse sub spe-
» ciebus, tuncque omnem panis et vini substantiam cessare solis rema-
» nentibus speciebus; sed praeterea fide credendus est modus ipse, quo
» corpus et sanguis Domini fiat praesens, per mirabilem scilicet et sin-
» gularem conversionem totius substantiae panis in corpus et totius
» substantiae vini in sanguinem, quam conversionem catholica Ecclesia
» aptissime *transubstantiationem* appellat. »

I. Scopus huius theseos, ut patet, non est polemica demonstratio dogmatis catholici sed dogmatis explicatio, ut constet quid ex fidei catholicae praescripto credendum sit; nondum de veritate doctrinae polemicæ agimus, sed sensum catholicae doctrinae postea demonstrandae determinamus.

1°. In Bulla dogmatica Pii VI. « Auctorem fidei » adversus Pistorienses num. XXIX. haec continetur censura. « Doctrina synodi, qua parte tradere instituens fidei doctrinam de ritu consecrationis, remotis quaestionibus scholasticis circa modum quo Christus est in Eucharistia, a quibus parochos docendi munere fungentes abstinere hortatur, duobus his tantum propositis, *a)* Christum post consecrationem vere, realiter, substantialiter esse sub speciebus, *b)* tunc omnem panis et vini substantiam cessare solis remanentibus speciebus, prorsus omittit ullam mentionem facere transubstantiationis seu conversionis totius sub-